

16. RECONeixEMENT I IMPULS DE LES ORGANITZACIONS SOCIOAMBIENTALS

Document de treball

DIAGNOSI

Coneixement

Durant la darrera dècada ha millorat el coneixement del tercer sector ambiental, gràcies a diversos estudis promoguts pel Govern (Secretaria de Medi Ambient del DTES) i pel mateix sector (Obrador del tercer Sector Ambiental). El 2004 el Govern va crear un Registre oficial d'entitats de medi ambient i sostenibilitat i va promoure un «baròmetre» del sector cada dos anys. Tanmateix, la manca de metodologies comuns i els canvis de definicions fan difícil conèixer bé com ha evolucionat. La governança és, segurament, la dimensió més desconeguda.

Estat i tendències

Catalunya no disposa d'entitats de les dimensions i la solidesa de les d'altres països europeus, ni d'una societat amb alta consciència ambiental. Tanmateix, existeixen unes 250 entitats del tercer sector ambiental -7 de segon nivell- amb uns 25.000 socis. Al 2018, el 78% de les entitats eren associacions, el 16% fundacions i la resta altres. La crisi de 2008 va afectar-lo severament i algunes entitats no han recuperat els nivells anteriors.

Les principals activitats que duen a terme les entitats del TSA són de sensibilització, el 80% de les entitats participants, seguit de les activitats de formació i educatives (69%) i de conservació i millora (63%). El 40% del finançament total de les entitats ambientals és de caràcter públic, el 34% és propi i el 26% restant, privat. Les entitats que disposen de majors pressupostos són les que es dediquen a la conservació dels recursos naturals i a la custòdia del territori, en comparació amb les de defensa i reivindicació.

La xarxa de custòdia del territori (des de 2019 Xarxa de conservació de la natura) ha ajudat a articular i donar acció estratègica a les entitats de custòdia del territori. Prop del 90% de les entitats tenen voluntaris (i el 61% són dones) i el 65 % té alguna persona remunerada.

El subsector de cooperació al desenvolupament en matèria de sostenibilitat, medi ambient i canvi climàtic és molt actiu i ha generat força autocrítica.

La diversitat d'entitats i el nombre de voluntaris és una fortalesa. Entre les febleses, la pràctica absència de mecenatge privat, baix suport del sector públic i menys encara del sector empresarial. Insuficient cooperació i coordinació, i massa competició.

Polítiques

[Pla de Suport al Tercer Sector Ambiental de Catalunya \(2011-2014\)](#). El [III Congrés TSAcat](#) celebrat el 2018 ja tenia la voluntat d'establir sinèrgies i aliances, i promoure la col·laboració entre entitats ambientals del territori posant l'accent en els reptes ambientals a mitjà i llarg termini.

FITES

- Consolidar la coordinació estratègica del sector, per assumir un rol de lideratge en la construcció de nous models de societat i en la generació de noves polítiques públiques, prenent un posicionament ferm davant l'actual situació econòmica, amb un discurs col·lectiu compartit que permeti millorar la incidència política.
- Enfortir l'estructura bàsica, millorar la qualitat de la governança i la sostenibilitat econòmica de les entitats que permeti una professionalització del sector.

ACCIONS ESTRATÈGIQUES

- Establir aliances estratègiques amb i entre el tercer sector social, molt més fort i consolidat, i definir una estratègia conjunta en el proper congrés del tercer sector socioambiental.
- Complementar l'oferta formativa que s'ofereix a les entitats (financera, planificació estratègica, governança, captació de recursos, gestió del voluntariat, comunicació, participació interna...) a través dels plans de formació d'altres administracions així com facilitar-hi l'accés.
- Establir intercanvis permanents que portin a construir capacitat conjuntament i compartir estratègies que permetin millorar els nivells d'influència en la societat. Convé multiplicar (sumar no és suficient) i que el teixit estigui ben repartit i connectat per tot el territori i més enllà.
- Millorar la qualitat de la governança, el retiment de comptes i l'equilibri de gènere en les entitats, promoure lideratges inspiradors i promotors del desenvolupament de processos creatius conjunts amb tots els implicats.
- Fomentar el discursos en els valors i la consciència del que la natura representa per a la societat, amb llenguatges atractius. Prioritzar el costat positiu més que no pas els problemes. Procurar oferir experiències de connexió profunda amb la natura, car són les experiències personals, les creences i els valors el que més determina l'interès i el comportament humans, no pas la informació que ens donen, per més bona que sigui.
- Les entitats no es poden limitar a ser eficients (en l'ús dels recursos econòmics), ni excel·lents (en l'aplicació del coneixement científic), o contundents i estratègiques (en la crítica al sistema) sinó que també haurien d'aprofundir en la dimensió espiritual (valors intrínsecs compartits) i la seva importància per a la salut, la qualitat de vida i el futur de la societat, i reforçar aquesta dimensió en el lideratge com a base per a un sistema cooperatiu que construeixi relacions de pau dins i entre les persones i entre nosaltres i la natura.

REFERÈNCIES

Departament de Territori i Sostenibilitat (2010) [Diagnosi sobre el tercer sector ambiental de Catalunya](#)

Departament de Territori i Sostenibilitat (2019) [Pla de Suport al Tercer Sector Ambiental de Catalunya \(2015-18\)](#).

Obrador del Tercer Sector Ambiental (2015) [Baròmetre 2015 del Tercer Sector Ambiental](#)

Obrador del Tercer Sector Ambiental (2018) [Informe sobre l'associacionisme i voluntariat a Catalunya. Departament de Treball, Afers socials i famílies.](#)

Canals, Puri (2018) *Organitzacions*. IEC: Natura, ús o abús, 40 anys després.

La Vola (2019) *Diagnosi sobre les capacitats i pràctiques del sector de la cooperació al desenvolupament català en matèria de sostenibilitat, medi ambient i canvi climàtic*. Agència catalana de cooperació al desenvolupament.

Experts consultats

Josep Maria Mallarach

Llorenç Planagumà

Puri Canals